

## Sieć cerkiewna na terenie klucza poleskiego ekonomii brzeskiej w XVI–XVIII wieku

Tematem wystąpienia będzie przedstawienie sieci cerkwi istniejących na terenie klucza poleskiego ekonomii brzeskiej w XVI–XVIII wieku. Ten rozległy, ciągnący się na południe i południowy wschód od Brześcia Litewskiego aż do granicy z Koroną obszar pozostawał pod władzą monarchy aż do upadku I Rzeczypospolitej. Wynikało to z trudnych warunków geograficznych, mających wpływ zarówno na stopień zagospodarowania tego obszaru i sieć osadniczą, jak i samą sieć parafialną. Ze względu na trudności komunikacyjne i rozproszenie osadnictwa liczba cerkwi była tutaj stosunkowo duża i zdecydowanie przeważały parafie jednowioskowe, co zbliżało ten obszar do modelu występującego bardziej w diecezjach Rusi Czerwonej niż Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ramy czasowe referatu obejmują okres istnienia na tamtym obszarze dwóch wyznań wschodnich: Kościoła prawosławnego i formalnie od 1596 r. unickiego.

Materiały źródłowe wykorzystane w referacie będą pochodziły z kilku archiwów, zarówno z kraju, jak i zagranicy. Można je podzielić na dwie grupy: materiały proveniencji cerkiewnej i skarbowej. Pierwsza z nich obejmować będzie pozostałości po materiałach wytworzonych przez władze brzeskiej diecezji unickiej przechowywane w zespole Chełmski Konsystorz Grekokatolicki w Archiwum Państwowym w Lublinie (m.in. najstarsze zachowane wizytacje tego obszaru z lat 1725–1727, sygn. 101) oraz Litewski Konsystorz Biskupstwa Unickiego (fond 634, m.in. wizytacje z 1759 r., czy zachowane fragmenty konsystorza brzeskiego) znajdujący się w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie.

Drugą grupę źródeł stanowią materiały skarbowe. Tu wykorzystany zostanie szereg rewizji starostwa i ekonomii brzeskiej: Dymitra Sapięhy z 1566 r. (wydany drukiem w XIX w.) oraz kniazia Jana Szujskiego z 1588 r. (Archiwum Główne Akt Dawnych) oraz późniejsze z 1668 i 1680 r. (Narodowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku) oraz z lat 1724, 1735 i 1786 r. (Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie). Uwzględnione zostaną także rejestry podymnego z lat 1667, 1690 i 1790 r. i szereg innych pomniejszych źródeł.

Przedmiotem analizy będą etapy kształtowania się sieci parafialnej na omawianym obszarze i czynniki wpływające na jej rozwój. W opracowaniu uwzględnione zostaną zarówno świątynie parafialne, jak i filialne.